

فرهنگ ایلامی و زبان هیتی (حَتّی)

اخیراً، بر حسب تصادف، به نام دو کتاب مربوط به ایران برخوردیم که گویا به زبان فارسی و در منابع ایرانی نامی از آنها برده نشده است. به همین دلیل، ترجمه فارسی اطلاعاتی درباره آنها را عرضه می‌دارم، امید است که سودمند افتد.

در شهر اشتوتگارت آلمان، فصلنامه‌ای (معمولاً در صد صفحه به قطع رُفعی) به زبان انگلیسی منتشر می‌شود که عنوان لاتینی *Universitas* دارد و مختص مطالعات مربوط به «هنرها و علوم» است. این فصلنامه، به طور مشخص و مرتب، متشکل از سه بخش است: مقالات، گزارش‌ها، اخبار (علمی و هنری).

۱. در شماره اول دوره سی‌ام (زمستان ۱۹۸۸/

۱۳۷۶)، در بخش اخبار (ص ۶۰)، «اولین فرهنگ

(لغت‌نامه) زبان ایلامی» به شرح زیر معرفی شده است:

در میان زبان‌های تمدن‌های پیشرفته کهن آسیا، زبان ایلامی جایگاهی خاص دارد. خویشاوندی این زبان با هیچ زبان دیگری آشکار نیست. ایلامی‌ها امپراتوری‌ای پدید آوردند که از حدود سه‌هزار سال پیش از میلاد تا زمان برآمدن هخامنشیان برقرار بود و فرهنگ آن، هم‌زمان با

فرهنگ‌های بابلی‌ها و سومریان، رونق داشت.

اکنون نخستین فرهنگ زبان ایلامی، پس از سال‌ها پژوهش، در دانشگاه گوتینگن فراهم آمده است که دارای شانزده‌هزار مدخل است. طرح

تدوین این فرهنگ به همت انجمن آلمانی پژوهش در

سال ۱۳۵۶ تهیه شد و، پس از آن، تألیف آن را

مؤسسه باستان‌شناسی آلمان بر عهده گرفت و مؤسسه

انتشارات دیترش رایمر آن را انتشار داد. از منابع

اصلی پژوهش برای تدوین این فرهنگ

سنگ‌نبشته‌های داریوش و خشایارشا هستند که

تقریباً هشت‌صد کلمه ایلامی دارند. این فرهنگ بر

مبنای همه کارهایی که تا به امروز در زمینه واژگان

ایلامی انجام گرفته تألیف شده است و حاوی

واژگان ایلامی از آغاز تا قرن چهارم میلادی است.

۲. در شماره سوم از همین دوره (پاییز ۱۹۸۸/

۱۳۷۷)، ضمن «بخش اخبار»، مطلبی درباره

«مطالعات هیتی (حَتّی)» چاپ شده است:

از این پس، مطالعات مربوط به قوم هیتی

(حَتّی) (و زبان و فرهنگ آن) در دو دانشگاه از

دانشگاه‌های آلمان ممکن خواهد بود. معمولاً زبان

هیتی (حَتّی) را حلقه اصلی بازسازی کهن‌ترین

زبان هندواروپایی می‌دانند که خود نیای زبان‌های

در پایتخت باستانی هیتی (جِتی)، یعنی شهر هتوشش^۳ است.

زبان هیتی (جِتی) کهن‌ترین زبان خانواده هندواروپایی است و فرهنگ هیتی (جِتی)، که به دوره بس مهمی از تاریخ انسان تعلق دارد، می‌تواند از این پس موضوع یک دوره درسی جدید در دانشگاه بوخوم^۴ (آلمان) باشد و این خود مستلزم بازنگری وجوه گوناگون تاریخ، اسطوره‌شناسی، دین، حقوق و نیز شئون مادی مثل خانه‌ها، حجاری‌ها، کاشی‌ها، ابزارها و کارهای فلزی خواهد بود.

ع. روح‌بخشان

دیگر مثل آلمانی، انگلیسی، هندی، یونانی، لاتین، روسی و مانند آنهاست.

موضوع این دوره درسی بر مطالعه سی‌هزار لوح میخی مبتنی است که به الفبای هیروگلیف نوشته شده‌اند و به هزاره دوم پیش از میلاد تعلق دارند. دکتر نوی^۱، سرپرست این طرح جدید، در شهر مایننس^۲ با همکاران خود در فرهنگستان علوم و ادبیات بر سر پژوهشی مشترک کار کرده و ستایش محققان سراسر جهان را برانگیخته است. او، مخصوصاً و به تکرار، توجه همگان را به نتایج یکی از مطالعات هیجان‌انگیز خود جلب کرده است و آن یافته‌های مؤسسه باستان‌شناسی آلمان

مطالعات شرقی در مجارستان

فصلنامه است. در میان مطالب مربوط به ایران و اسلام این جلد، مقالاتی با عناوین «سنت حماسی شرق ایران: رستم و بهیسمه» (پرودس اوکتور اشکزروو)^۵؛ «تحول مفهوم خودای/ خدا» (رحیم شایگان)؛ «حساب سیاق: منشأ، تاریخچه و اصول آن» (محمد باقری) درج شده است.

ع. روح‌بخشان

Acta Orientalia. Academiae Scientiarum Hungaricae. Vol 51 (1998), Nos 1-2, 3, 4. 446p.

جلد پنجاه‌ویکم فصلنامه مطالعات شرقی فرهنگستان علوم مجارستان، که به تازگی انتشار یافته، شامل مطالبی در زمینه‌های گوناگون خاورشناسی و «فهرست مقالات جلد اول تا جلد پنجاهم»

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی